

L'EDUCACIÓ UN DRET QUE NO S'HA DE PRIVATITZAR

M. Neus Santaner Pons´

membre del Consell Plenari de l'STEI-i

Des de temps immemorial, l'educació ha estat la via que ha servit perquè les persones puguin aconseguir ser millors ciutadanes i ciutadans, no a l'àmbit geogràfic urbà, sinó en un sentit més ampli, en què el concepte es transforma en quelcom més abstracte però que té molt a veure amb benestar social, cultural, dignitat humana, etc. D'això en saben i en saben els qui han tingut poder o en tenen. La història de la Humanitat ens demostra que s'ha anat avançant en dignitat, en benestar i en cultura, perquè l'educació s'ha estès a totes les capes socials. Les grans revolucions socials, entre d'altres canvis, han donat com a resultat la potenciació de l'educació. Potenciació que ha estat en més o menys grau d'acord amb les diferents ideologies dels qui governaven.

Per no anar massa lluny, basta recordar com era l'educació al nostre país fa uns dos-cents anys, com era els darrers vuitanta i com s'ha anat transformant durant la primera dècada del segle XXI.

Cal recordar que uns dels objectius de la II República era l'extensió de l'educació al màxim de població. Amb l'establiment de la llibertat religiosa en l'ensenyament es retallava la influència socialitzadora que realitzava l'Església. Per això s'impulsà de forma generalitzada, com mai no s'havia fet en la nostra història, la construcció d'edificis escolars públics, amb una tipologia molt característica: lluminosos, aules amb moltes finestres, un jardí i amplis patis i, al mateix temps, es duia a terme la construcció d'Escoles Normals per a la formació "moderna" del professorat. Desgraciadament, l'objectiu no es va complir ja que, pocs anys després, amb la dictadura franquista es va desmantellar el sistema educatiu republicà, es va prohibir la coeducació i foren eliminats els principis liberals i de renovació pedagògica. S'impulsà la formació patriòtica i religiosa i l'Església catòlica tornà a ser la que liderà l'educació a l'Estat espanyol. En aquest context, les necessitats demogràfiques i ideològiques franquistes instrumentalitzaren l'educació femenina i en ressaltaren el rol domèstic. Es va crear la denomi-

nada. "sección femenina" com a instrument per a col·laborar en la seva consecució. Es configurà un tipus d'educació segregadora, poc igualitària i poc democràtica. La Llei General d'Instrucció Pública, més coneguda com la Llei Moyano de 1856, es va mantenir i es reforçaren els principis ideològics del "Movimiento Nacional".

"Varen augmentar les diferències entre les escoles públiques i les escoles de determinades ordes religioses que s'encarregaven de "formar" les classes dirigents i addictes al règim."

Fou al llarg dels anys seixanta quan en comparació amb els països europeus, es va fer ben palesa la

necessitat de millorar l'educació al nostre país, atesa l'altíssima taxa d'analfabetisme existent (75%). Varen augmentar les diferències entre les escoles públiques i les escoles de determinades ordes religioses que s'encarregaven de "formar" les classes dirigents i addictes al règim. Per això, l'any 1970 s'aprovà la Llei General d'Educació, també anomenada de Villar Palasí, ministre d'educació que impulsà la formació bàsica de tota la població. La Llei Villar Palasí restaurà alguns principis coeducadors i s'establí l'escola unificada i oberta, l'escola mixta, on la selecció es feia per mèrits i no per sexe. No obstant, els seus pilars bàsics eren els recollits als "Principios del Movimiento Nacional" i la resta de Lleis Fonamentals del Regne, inspirades en el concepte cristià de la vida i en la tradició i cultura pàtries; no es feia cap referència a l'existència de les dones ni en els currículums, ni en els textos, ni en el llenguatge.

A causa de l'elevat creixement demogràfic de finals dels anys seixanta del segle passat i per tal de poder complir l'objectiu de donar la formació bàsica a tota la població, en lloc d'impulsar una política de construccions d'escoles públiques, es fomentà la política de les subvencions. Així, als darrers anys de la dictadura, donades les diferències existents amb els sistemes educatius europeus, es va dur a terme a l'Estat espanyol un sistema educatiu que impulsava les tres xarxes educatives que existeixen actualment: la xarxa pública, la xarxa privada sostinguda amb fons públics i la xarxa privada sense cap tipus d'ajut institucional. El 1978, amb la instauració de la democràcia i l'aprovació de la Constitució espanyola s'establí la igualtat de drets a l'accés a l'educació i s'inicià un procés legislatiu a favor d'un ensenyament més equitatiu, més democràtic i menys segregacionista. El govern de la UCD va seguir amb la política d'incrementar les subvencions als col·legis privats, la majoria de titularitat religiosa i altres de tipologia familiar. A finals dels anys setanta i a l'inici dels vuitanta varen aparèixer les primeres cooperatives en l'àmbit de l'ensenyament que, també, varen ser subvencionades. Cal recordar, que les millores en la formació del professorat, i en la qualitat educativa (ràtios, atenció a l'alumnat amb necessitats educatives especials, etc.) no varen arribar fins ben entrats els anys vuitanta.

Fou el primer govern socialista que començà a fer els primers canvis normatius en el sistema educatiu

espanyol. Així, la LODE, llei molt criticada per una part ben important de la ciutadania que havia donat suport al canvi de govern, marcarà definitivament les tres xarxes educatives de l'Estat espanyol que subsisteixen actualment i reglamentarà mitjançant una sèrie d'eixos la participació directa més o menys equilibrada de la comunitat educativa dins el sistema, als consells escolars, a la mesa dels concerts i canviarà les subvencions directes a les entitats privades educatives pels concerts educatius. Són una forma de privatització de l'educació i suposa un intent de controlar millor els fons públics en mans d'entitats privades, fons que servien per exercir un dret tan essencial com és l'educació. És a dir, el govern socialista no va estendre l'ensenyament públic a totes les necessitats existents, sinó que va conferir la responsabilitat d'una bona part de l'educació del país a mans privades, però amb finançament públic.

"...mentre s'estan concertant col·legis que segreguen l'alumnat per sexe i religió, és a dir, se'ls finança amb fons públics."

Han anat passant els anys i s'han anat construint nous centres educatius públics, s'han incrementat al mateix temps els concerts educatius, tant per als nivells obligatoris com per als que no ho són. No obstant, cal recordar, que els centres subvencionats i més tard, concertats havien de complir uns objectius socials, havien de ser gratuïts, no podien segregar ni rebutjar per qüestions de sexe, raça, religió, economia... Avui en dia els centres educatius públics pateixen greus mancances i escolaritzen l'alumnat amb més necessitats de tot tipus, mentre s'estan concertant col·legis que segreguen l'alumnat per sexe i religió, és a dir, se'ls finança amb fons públics.

En moments de crisi de tot tipus com les que estam patint, on hi ha una part tan elevada de la població que sofreix greus mancances, i en aquesta part hi ha nines i nins en edat escolar, és de justícia fer un nou replantejament de com es destinen els fons públics per a dur a terme en justícia, equitat i solidaritat el dret a l'educació. És un fort argument a tenir en compte per qualsevol pacte educatiu. □